

De materielle betingelser for at anvende tvangsfiksering findes i udvalgets lovudkast § 14, stk. 2. Heraf fremgår, at tvangsfiksering kun må anvendes, i det omfang det er nødvendigt for at afværge, at en patient udsætter sig selv eller andre for nærliggende fare for at lide skade på legeme eller helbred, forfølger eller på anden lignende måde groft forulemper medpatienter, eller øver hærværk af ikke ubetydeligt omfang. Det kræves derimod ikke, at den pågældende skal være sindssyg eller i en hermed ligestillet tilstand.

Udvalget foreslår særlige regler med hensyn til, hvem der har kompetencen til at træffe beslutning om tvangsfiksering, jf. lovudkastets § 15, og i § 16 foreslås en regel om fast vagt til de patienter, der er tvangsfikseret med bælte. Reglen om fast vagt er omtalt nærmere nedenfor under pkt. 6.

Under samme materielle betingelser, som gælder for tvangsfiksering, foreslås en adgang til fysisk at fastholde den pågældende patient og eventuelt føre vedkommende til et andet opholdssted, jf. lovudkastets § 17. Spørgsmålet om, hvorvidt der i det enkelte tilfælde skal anvendes tvangsfiksering eller alene *fysisk magt*, må afgøres under iagttagelse af det mindste middels princip. Udvalget tilføjer, at man i øvrigt næppe kan bortse fra, at der ved fortolkningen af kriterierne for tvangsfiksering henholdsvis anvendelse af fysisk magt også må anlægges en proportionalitetsbetragtning, således at kravene skærpes, jo mere indgribende en foranstaltning, der er tale om.

Udvalget foreslår endvidere en bestemmelse, der skal sikre, at frihedsberøvede personer kan forhindres i at forlade sygehuset, uanset at de almindelige betingelser for anvendelse af fysisk magt ikke er til stede. Bestemmelsen giver bl.a. mulighed for afløsning af yderdøre. Endelig foreslås det i § 17, stk. 2, at der skabes hjemmel til om fornødent med magt at give en urolig patient et beroligende middel. I bemærkningerne til bestemmelsen anfører udvalget, at dette dels kan være påkrævet af helbredsmæssige grunde, idet en bedring af patientens tilstand i visse tilfælde forudsætter, at den pågældende falder i søvn, dels kan det være en mindre indgribende foranstaltning end f.eks. at bæltefikserer den pågældende.

I lovudkastets § 18 har udvalget foreslået en regel om *beskyttelsesfiksering*, hvorved forstås en tvangsforanstaltning, der bringes i anvendelse for at beskytte patienten imod utilsigtet at udsætte sig selv for væsentlig fare, jf. ovenfor vedrørende sondringen mellem tvangsfiksering og beskyttelsesfiksering.

5.3. Justitsministeriet kan i det hele tilslutte sig udvalgets forslag til regulering af tvangsfiksering, anvendelse af fysisk magt og beskyttelsesfiksering. Lovfor-

slagets §§ 14–19 er affattet i overensstemmelse hermed.

6. Patientrettigheder m.v.

6.1. Udvalget har flere steder i betænkning nr. 1068/1986 overvejet, hvorledes det er muligt at tilbyde patienter, der undergives tvang, den fornødne støtte og kompensation med henblik på at styrke såvel deres retlige som deres faktiske stilling. I denne forbindelse skal fremhæves udvalgets overvejelser om en forbedring af den nugældende tilsynsværgeordning, om fast vagt til bæltefikserede patienter og om patientråd og patientmøder.

6.2. Efter sindssygelovens § 6 skal der ved tvangslæggelse beskikkes en tilsynsværge for den tvangslæggede. I andre tilfælde skal der beskikkes tilsynsværge for en sindssyg patient, hvis den pågældende patient fremsætter ønske herom. Det er tilsynsværgens hovedopgave at holde sig underrettet om patientens tilstand og sørge for, at opholdet på sygehuset ikke varer længere end nødvendigt, herunder være patienten behjælpelig ved rejsning af klagesag. Det er skifteretten, der foretager beskikkelsen af tilsynsværge. Som regel beskikkes en af patientens nærmeste pårørende.

Udvalget har behandlet tilsynsværgeopspørgsmålet i betænkning nr. 1068/1986, s. 340 ff, og i betænkning nr. 1109/1987 findes udvalgets udkast til lovregler i §§ 25–30, og bemærkningerne hertil er optrykt s. 87 ff.

Udvalget foreslår, at der til afløsning af den eksisterende tilsynsværgeordning etableres en ordning med lønnede *patientrådgivere*, der antages af amtmanden efter ansøgning blandt personer, som må anses for egnede fagligt og personligt til på deltid at udføre det arbejde, der er forbundet med patientrådgiverfunktionen. Amtmanden udarbejder en fortegnelse over de antagne patientrådgivere. Som patientrådgivere tænkes navnlig anvendt personer inden for social- og sundhedssektoren i vid forstand.

Ved tvangslæggelse, tvangstilbageholdelse og tvangsbehandling skal der efter udvalgets forslag obligatorisk ske patientrådgiverbeskikkelse. I tilfælde af tvangsfiksering, magtanvendelse og beskyttelsesfiksering skal der beskikkes patientrådgiver, hvis patienten fremsætter begæring herom. Udvalget har ikke fundet behov for beskikkelse af patientrådgiver til patienter, der behandles frivilligt. I disse tilfælde påhviler det personalet at yde patienten den fornødne vejledning og bistand.

Beskikkelse sker i det enkelte tilfælde ved, at den vagthavende sygeplejerske underretter en patientrådgiver om tvangslæggelsen og den heraf følgende beskikkelse. Patienten har efter særlige regler mulig-